

Thorbjørn Jaglands tale ”Strengthening Human Rights across Europe” i Brussel 16. februar

Generalsekretær i Europarådet, Thorbjørn Jagland, holdt 16. februar en tale med tittelen ”Strengthening Human Rights across Europe” i European Policy Centre i Brussel. I denne rapporten oppsummerer EU-delegasjonens ambassadesekretær Daniel Sandberg hovedinnholdet i talen.

- **Hovedvekt på EUs planlagte tiltredelse til Den europeiske menneskerettighetskonvensjon.**
- **Referanser til endringsprosesser i Russland og Tyrkia, med vekt på at begge land så sin fremtid i Europa.**
- **Europarådet den eneste organisasjonen som dekker hele det europeiske kontinent, med mulighet til å påvirke rettspraksis i medlemslandene, uten å måtte ta hensyn til økonomiske, militære eller geostrategiske forhold.**
- **Ingen konkurranse mellom Europarådet og EU, Europa trenger begge institusjonene. Positivt og nødvendig med EUs fokus på grunnleggende rettigheter. Håp om at EU vil tiltre flere av Europarådets konvensjoner.**

Hovedtema i Jaglands tale var EUs planlagte tiltredelse til Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK). Dette var nå blitt mulig gjennom Lisboa-traktaten (som stipulerer at EU skal tiltre EMK), og Russlands ratifisering av protokoll 14 til EMK (som er nødvendig for at EU skal kunne tiltre). Jagland la vekt på at EUs fremtidige tiltredelse ville skape en trygg havn for menneskerettigheter i hele Europe, ikke bare i EU. EU godtok dermed at de samme reglene og kravet om ettersyn skulle gjelde for EUs institusjoner som for de europeiske land. Med dette sendte EU et tydelig budskap om at Europa var i endring, og at EU aksepterte sin del av ansvaret for endringene.

Jagland knyttet dette til endringene i Russland og Tyrkia. I Jaglands samtaler med den russiske presidenten hadde Medvedev understreket at protokoll 14 ville gjøre det mulig å forbedre prosedyrene som Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) arbeidet etter. Dette var i Russlands interesse siden Medvedev ønsket å dra nytte av EMDs rettspraksis til å reformere og modernisere russiske institusjoner, spesielt rettsvesenet. Ifølge Jagland pekte signalene fra Moskva i én retning, nemlig at Russland så sin fremtid i Europa. EUs fremtidige tiltredelse til EMK ville bidra til å avpolitiserere og avdramatisere samhandlingen mellom EU og land som Russland når det gjaldt menneskerettigheter. Dette ville kunne føre til en genuin og produktiv multilateral dialog.

Jagland nevnte at han hadde et lignende inntrykk fra sitt besøk i Tyrkia (jf. innberetning fra Ankara 10. februar). Han påpekte at de krefter som var mot Tyrkias fulle deltagelse i Europa gjerne ignorerte det faktum at Tyrkia hadde vært en del av det politiske Europa i mange år, i det minste siden landet ble medlem i Europarådet i 1949 og tiltrådte EMK i 1950. Dette var selvsagt ingen garanti for prestasjoner, og Tyrkia lå øverst på listen over land som brøt konvensjonen. Tyrkia hadde dermed langt igjen, men under sitt besøk hadde tyrkiske myndigheter presentert to viktige reformpakker som skulle behandles i løpet av året. Jagland mente derfor at Tyrkias forhold til Europa ikke bare måtte sees i lys av de lange og ofte frustrerende forhandlingene med EU, og at også Tyrkia ønsket å være en del av Europa.

Jagland stilte så spørsmålet om hvorfor Europarådet var viktig i denne sammenhengen. Han trakk frem fire grunner. Den første var Europarådets arbeid med å forsvare felles europeiske verdier gjennom å sette standarder og følge forpliktelser uten å ta hensyn til økonomiske, militære eller geostrategiske forhold. For det andre, fordi Europarådet var den eneste virkelig pan-europeiske organisasjonen som dekket hele kontinentet. For det tredje fordi Europarådet hadde både mandat og virkemidler til å overvåke at medlemslandene overholdt sine forpliktelser i forhold til menneskerettigheter, demokrati og rettsstaten. Den fjerde grunnen var EMD, som gjorde det mulig å påvirke medlemslandenes rettspraksis i riktig retning. Dette var også grunnen til at man ikke kunne skrelle bort alle Europarådets institusjoner bortsett fra EMD, som noen hevdet. EMD og medlemslandene, representert ved f.eks. Ministerkomiteen, var gjensidig avhengige av hverandre for å kunne gjennomføre de nødvendige endringene i rettspraksis. Det var samtidig behov for å strømlinjeforme organisasjonen, noe han kom til å gjøre på pragmatisk, nordisk vis.

Til slutt kom Jagland inn på inntrykket han hadde fått at mange i Strasbourg og Brussel så på forholdet mellom Europarådet og EU som konkurransepreget, bl.a. med henvisning til European Union Agency for Fundamental Rights i Wien og EUs Charter of Fundamental Rights. Jagland støttet ikke dette synet. Det som måtte være av overlapp og friksjoner var dysfunksjonelle avvik fra institusjonenes mål, ikke en del målene. På samme måte som Europarådet var uunnværlig fordi EU ikke kom til å dekke hele det europeiske kontinent, så kunne heller ikke Europarådet integrere land politisk eller økonomisk slik EU gjorde det med sine medlemsland.